

Advies 2023/16

Uitgebracht op vraag van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Ondersteuning van zelfstandigen ter vrijwaring van het mentaal welzijn op het werk

Inhoud

Samenvattend	2
1 Financiering mentaal welzijn op het werk bij zelfstandigen	3
1.1 Context	3
1.2 Praktische uitvoering.....	3
1.3 Structurele financiering.....	4
2 Advies van het ABC.....	5

Samenvattend

Aan het ABC wordt voor advies een ontwerp tekst voorgelegd dat binnen het sociaal statuut van de zelfstandigen een nieuw luik creëert, gericht op de sensibilisering en ondersteuning van zelfstandigen op het vlak van mentaal welzijn op het werk. Deze sensibilisering en begeleiding wordt een nieuwe wettelijke opdracht van de sociale verzekeringsfondsen. Zij zullen hiervoor een structurele financiering ontvangen vanuit het Globaal Financieel Beheer van de Zelfstandigen. In dit kader zal de rijkstoelage bestemd voor het Globaal Financieel Beheer vanaf 1 januari 2024 verhoogd worden met 4 miljoen euro.

Het Comité is tevreden met het nieuwe wettelijke kader dat gecreëerd wordt ter bevordering en ondersteuning van het mentaal welzijn op het werk bij zelfstandigen. Het verwelkomt bovendien de structurele financiering die hiervoor wordt voorzien. Het Comité ziet dit als een eerste noodzakelijke stap in het bevorderen van het mentaal welzijn van zelfstandigen op het werk. In de toekomst acht het Comité het aangewezen om een stap verder te zetten door de invoering van een zogenaamd 'gezondheidsbudget'.

Het wijst erop dat het voor de goede uitvoering van dit project noodzakelijk is om:

1. de sociale verzekeringsfondsen, zelfstandigen én de beroeps- en sectororganisaties te betrekken bij de verdere concretisering van dit project
2. voldoende tijd te voorzien voor de sociale verzekeringsfondsen om hun diensten op te zetten en uit te rollen
3. een evaluatie te voorzien na een periode van drie jaar.

Tot slot merkt het Comité ook nog op dat samenwerking tussen de sociale verzekeringsfondsen met andere organisaties noodzakelijk is om dit project succesvol te maken en vraagt het om enkele verduidelijking inzake de diensten die geleverd moeten worden door de sociale verzekeringsfondsen.

Tijdens het begrotingsconclaf van oktober 2023 werd er voorzien in een nieuwe, structurele financiering voor de sensibilisering en begeleiding van zelfstandigen op het vlak van mentaal welzijn op het werk. De dienstverlening aan de zelfstandigen ter zake wordt een bijkomende, wettelijke opdracht van de sociale verzekeringsfondsen.

1 Financiering mentaal welzijn op het werk bij zelfstandigen

Binnen het sociaal statuut van de zelfstandigen wordt een nieuw luik gecreëerd, gericht op de sensibilisering en ondersteuning van zelfstandigen op het vlak van mentaal welzijn op het werk.

1.1 Context

Begin 2021 werd een federaal actieplan gelanceerd om het mentale welzijn op het werk te verbeteren. In een eerste fase werd door de federale overheid een informatie- en sensibiliseringscampagne opgezet om het onderwerp van mentaal welzijn op het werk bespreekbaarder te maken. In een tweede fase werd beslist tot de subsidiëring van projecten ter preventie van psychosociale risico's op het werk.

In dat kader lanceerden minister Clarinval en de FOD Sociale Zekerheid in december 2021 een oproep aan de sociale verzekeringsfondsen tot het indienen van projecten gericht op de preventie van psychosociale risico's op het werk bij zelfstandigen. Uiteindelijk gingen in het najaar van 2022 drie pilootprojecten van start¹. Na een periode van één jaar werden de projecten geëvalueerd². Hieruit is gebleken dat er nood is aan structureel beschikbare diensten voor mentaal welzijn op maat van zelfstandigen, gelet op het specifieke karakter van de activiteit als zelfstandige.

1.2 Praktische uitvoering

De sensibilisering en begeleiding van zelfstandigen ter ondersteuning van hun mentaal welzijn op het werk wordt een nieuwe wettelijke opdracht van de sociale verzekeringsfondsen³. Zij staan immers in direct contact met de zelfstandige.

De ontwerptekst voorziet dat de sociale verzekeringsfondsen minstens moeten voldoen aan de twee verplichte taken én één taak uit de lijst met facultatieve taken uit onderstaande tabel.

---

¹ M.n. Acerta ("Zelfstandige zonder stress"), UCM ("Icarius, j'entreprends mon bien-être") en Liantis ("Samen sterker ondernemen") voerden elk een eigen project uit. Hiervoor kregen ze een budget van maximum 300.000 euro toegekend waarmee geïnvesteerd werd in o.a. workshops, coaching (in groep of individueel), online leermodules, conferenties, enquêtes, een welzijnsbarometer etc.

² De bevindingen werden op 10 oktober voorgesteld aan het brede publiek.

³ Hiertoe wordt het vierde lid van de eerste paragraaf van artikel 20 van het KB nr. 38 aangevuld met een nieuw punt d).

Tabel 1. Verplichte en facultatieve dienstverlening door de fondsen in het kader van mentaal welzijn

Verplicht	Facultatief (minstens 1 verplicht)
<ul style="list-style-type: none"> • Sensibilisering en promotie	<ul style="list-style-type: none"> • Vroege detectie en screening
<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding naar aangepaste hulp of ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Secundaire preventie
	<ul style="list-style-type: none"> • Opleiding van de medewerkers van hun eerstelijnsdienstverlening

De Koning kan het aantal verplichte diensten uitbreiden.

Deze diensten moeten beantwoorden aan volgende criteria:

1. Vraaggestuurd en gedifferentieerd op basis van de noden van het terrein;
2. Gericht op de ondersteuning van de individuele zelfstandige of de interactie tussen zelfstandigen op lokaal, regionaal of nationaal niveau;
3. Rekeninghoudend met de werk- en/of privéomgeving;
4. Kaderend binnen een gebundelde aanpak waarbij er samenwerking is met andere actoren;
5. Kwaliteitsvol met aandacht voor toegankelijkheid, lage financiële drempels, weenschappelijk onderbouwd, efficiënt gebruik van middelen en klanttevredenheid.

De Koning kan de indicatoren bepalen waaruit deze criteria bestaan.

De uitvoering van de dienstverlening wordt begeleid, opgevolgd en geëvalueerd door de dienst Externe Audit van het RSVZ. Aan de Koning wordt de bevoegdheid gegeven om de modaliteiten van de opvolging en de evaluatie te bepalen.

Met het oog op de jaarlijkse evaluatie, dienen de sociale verzekeringsfondsen daarnaast jaarlijks een activiteitenverslag te bezorgen aan het RSVZ zodat het RSVZ de uitgevoerde diensten kan evalueren. Die evaluatie wordt vervolgens overgemaakt aan het ABC en na advies van het Comité aan de minister voor Zelfstandigen.

1.3 Structurele financiering

Om het nieuwe beschermingsluik te financieren zal de rijkstoelage bestemd voor het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen verhoogd worden met 4 miljoen euro⁴ vanaf 1 januari 2024. De middelen worden jaarlijks in de loop van het eerste kwartaal overgemaakt aan de sociale verzekeringsfondsen.

De verdeling van de financiering⁵ gebeurt op basis van:

- Een vast bedrag voor elk sociaal verzekeringsfonds;
- Een variabel bedrag per sociaal verzekeringsfonds, afhankelijk van het aantal aangesloten zelfstandigen in hoofdberoep⁶ op 31 december van het voorgaande jaar en eventueel van de evaluatie van de diensten (cf. supra).

De Koning bepaalt de verdeelsleutel.

---

⁴ Dit bedrag wordt vanaf 2025 jaarlijks geïndexeerd.

⁵ Bedoeld in artikel 22/1 van de wet van 18 april 2017 houdende hervorming van de financiering van de sociale zekerheid

⁶ Inclusief primo-starters en meewerkende echtgenoten aangesloten in het maxi-statuut.

2 Advies van het ABC

Het Comité neemt kennis van de beslissing van de regering tot de invoering van een nieuw luik in het sociaal statuut, gericht op de ondersteuning van zelfstandigen op het vlak van mentaal welzijn op het werk. Het ABC bracht in 2019 reeds een rapport⁷ uit over de problematiek van burn-out bij zelfstandigen. Daarin wees het op i) het belang van de bewustmaking en van primaire en secundaire preventie en ii) zag het hierin een belangrijke taak weggelegd voor organisaties die dicht bij de zelfstandige staan, zoals de beroeps- en sectororganisaties en de sociale verzekeringsfondsen. Het riep ook op tot het aanbieden van zorgtrajecten die aangepast zijn aan het specifieke karakter⁸ van het zelfstandig ondernemerschap.

Het Comité is tevreden dat het nieuwe wettelijke kader dat gecreëerd wordt ter bevordering en ondersteuning van het mentaal welzijn op het werk bij zelfstandigen, beantwoordt aan deze elementen. Het verwelkomt bovendien de structurele financiering die hiervoor wordt voorzien. Het Comité ziet dit als een eerste noodzakelijke stap in het bevorderen van het mentaal welzijn van zelfstandigen op het werk.

In de toekomst acht het Comité het aangewezen om een stap verder te zetten door de invoering van een zogenaamd 'gezondheidsbudget'⁹. Dit is een financieel rugzakje van waaruit zelfstandigen uitgaven in het kader van primaire, secundaire of tertiaire preventie (zoals de uitgaven voor coaches, opleidings- of informatiesessies, fysieke aanpassingen van de werkomgeving, etc.) deels zouden kunnen financieren. In tegenstelling tot werknemers staan zelfstandigen immers zelf in voor de financiering van welzijnspreventie.

Het Comité wenst verder te benadrukken dat er voor de goede uitvoering van dit project nood is aan:

1. Het betrekken van de sociale verzekeringsfondsen, zelfstandigen én de beroeps- en sectororganisaties bij de verdere concretisering van dit project en in het bijzonder bij het opstellen van het ontwerp van koninklijk besluit dat uitvoering geeft aan deze wet;
2. Voldoende tijd voor de sociale verzekeringsfondsen om hun diensten op te zetten en uit te rollen;
3. Een evaluatie¹⁰ van de door de sociale verzekeringsfondsen aangeboden diensten na een periode van drie jaar.

Het Comité is ook tevreden dat in de toekomst de evaluatie van de werkzaamheden van de sociale verzekeringsfondsen zal overgemaakt worden aan het ABC zodat het Comité deze werkzaamheden mee kan opvolgen en evalueren.

---

⁷ ABC-rapport 2019/01 'Burn-out' van 23 mei 2019

⁸ Anders dan bij werknemers is er bij zelfstandigen geen intermediaire actor zoals een arbeidsgeneesheer of preventiedienst die een burn-out vroegtijdig kan opsporen. Daarnaast zijn zelfstandigen minder geneigd hun activiteit stop te zetten vanwege gezondheidsredenen omwille van financiële zorgen.

⁹ waartoe het ABC ook reeds een oproep deed in zijn rapport R2019/01

¹⁰ Het gaat hier immers voor het eerst om een rechtstreekse subsidie voor de sociale verzekeringsfondsen.

Het Comité wijst er wel op dat een verdere verduidelijking nodig is van de diensten die geleverd moeten worden door de sociale verzekeringsfondsen:

- Het Comité merkt op dat de facultatieve diensten¹¹ i) secundaire preventie en ii) opleiding van eerstelijnsmedewerkers erg brede begrippen zijn. Nota's aan de fondsen zullen noodzakelijk zijn om deze diensten verder te verduidelijken. Het instrument van nota's laat de nodige flexibiliteit toe, zodat de dienstverlening gradueel uitgebouwd en verbeterd kan worden rekening houdend met ervaringen uit het verleden.
- Het Comité wijst erop dat opleiding van eerstelijnsmedewerkers als dusdanig geen dienst aan de zelfstandige is, maar eerder een middel vormt om de gevraagde diensten te kunnen ontplooien. Het Comité stelt voor om deze "dienst" te herformuleren naar "eerstedienstverlening met opleiding van medewerkers". Dit element moet volgens het Comité wel zeker behouden blijven in het wetsontwerp zodat het vrijgemaakte budget ook aangewend kan worden voor de opleiding van medewerkers. Het gaat hier immers om nieuwe materie waarmee de medewerkers van de fondsen nog niet vertrouwd zijn.

Tot slot merkt het Comité op dat, om dit project succesvol te maken, samenwerking tussen de sociale verzekeringsfondsen met andere organisaties noodzakelijk is:

- Het is essentieel dat de sociale verzekeringsfondsen via informatie-uitwisseling kunnen leren van elkaar. Het nut hiervan is ook gebleken bij de pilootprojecten waar inzichten en tools (bv. zelfscans) werden uitgewisseld tussen de sociale verzekeringsfondsen. Het Comité ziet ook een rol voor het RSVZ om deze uitwisseling te faciliteren.
- In de ontwerptekst wordt samenwerking met "andere actoren" aangemoedigd. Het Comité meent dat het nuttig zou zijn om een kader te creëren waarbinnen dergelijke samenwerkingen vorm kunnen krijgen. Andere actoren zullen bij zulke samenwerking immers ook personeel inzetten en middelen vrijmaken. Het is belangrijk dat het sociaal verzekeringsfonds duidelijk wordt aangeduid als de eindverantwoordelijke van de aangeboden diensten. Enkel hun dienstverlening zal immers voorwerp uitmaken van opvolging en evaluatie door de dienst Externe Audit van het RSVZ. Het Comité vraagt een verduidelijking hiervan in de memorie van toelichting.

---

¹¹ waarvan minstens één dienst verplicht is

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 27 oktober 2023:

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter